

Дрозд О. Ю. - доцент кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ДОТРИМАННЯ ПРАВИЛ ЕТИКИ ЯК ЧИННИК ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Сфері державної служби в суспільстві приділяють значну увагу, адже їй належить чільне місце в соціумі. До того ж, чиновники репрезентують державну владу, що має супроводжуватися дотриманням низки принципів, серед яких доброчесність, служіння народу, етичність, професійність, справедливість тощо. Проте недотримання приписів норм закону, зловживання впливом,

використання владних повноважень на власну користь - усе це сьогодні породжує чималу кількість корупційних схем всередині державного апарату. Тому дотримання ними норм етичності повинно забезпечити попередження та запобігання виникненню корупційних ризиків.

На думку науковців, появу корупції зумовлюють рудименти командно-адміністративної системи як надмірно великого управлінського апарату з необґрунтовано широкими повноваженнями, недотримання правил етики в державній службі, та переважання в ньому, передусім за рахунок керівних посад, службовців старої генерації з консервативною психологією, які не сприймають потреби демократичних перетворень [1, с. 621.

Законами України «Про державну службу» та «Про боротьбу з корупцією» передбачено здійснення заходів щодо недопущення проявів корупції серед державних службовців та інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави, дисциплінарну і адміністративну відповідальність за скоєння ними корупційних діянь, порушення спеціальних обмежень і заборон.

Так, основні моральні принципи і цінності професійної етики розроблені на підставі міжнародного права і включені до таких документів, як Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, Модельний кодекс поведінки для державних службовців.

У міжнародній практиці основними моральними якостями державного службовця вважають: порядність, незалежність від фінансових (майнових) інтересів, об'єктивність, відкритість, відповідальність, професіоналізм, справедливість, патріотизм, вимогливість, толерантність, неупередженість тощо [2].

В Україні до них належать принципи 1) служіння державі і суспільству; 2) гідної поведінки; 3) доброчесності; 4) лояльності; 5) політичної нейтральності; 6) прозорості і підзвітності; 7) сумлінності.

У законодавствах держав пострадянського простору передбачено дисциплінарні стягнення, які можуть бути застосовані до державних службовців, які порушили трудову дисципліну, зокрема в:

- Російській Федерації - зауваження, догана, попередження про неповну службову відповідність, звільнення з відповідних підстав;
- Україні - догана, звільнення;
- Республіці Білорусь - зауваження, догана, звільнення;
- Республіці Казахстан - зауваження, догана, сувора догана, попередження про неповну службову відповідність, зниження в посаді, звільнення з займаної посади;
- Туркменістані - зауваження, догана, сувора догана, попередження про неповну службову відповідність, зниження в посаді, звільнення.

Однак у низці країн існує і спеціальна дисциплінарна відповідальність, яка настає на підставі спеціальних нормативних актів (статутів, повноважень про дисципліну) і застосовується лише щодо окремих категорій працівників з особливим характером праці.

У міжнародній практиці детально регламентовано наслідки невиконання або неналежного виконання держслужбовцями покладених на них обов'язків. Держслужбовець США (відповідно до Статуту федерального дисциплінарного права) вважається таким, що вчинив службовий проступок, якщо він винен у порушенні виконання покладених на нього обов'язків [3].

У Німеччині особи, які перебувають на державній службі, поділяються на чиновників, службовців і робітників. Чиновники - це особи, які виконують публічно-правові функції на службі в союзу (федерації), землі, органу самоврядування або в інших установах.

Зокрема, до чиновників за вчинення ними дисциплінарних проступків, можуть застосовувати такі заходи впливу:

- часткова або повна дискваліфікація;
- переміщення на нижчий ступінь;
- пропозиція припинити «конфліктні» фінансові зв'язки.

Також серед проступків державних службовців особливе місце посідають корупційні порушення. У цьому разі пропонують вживати як запобіжний захід не тільки адміністративну, а й кримінальну відповідальність [4].

Наприклад, посадові злочини розглянуто в Особливій частині Кримінального кодексу Німеччини. Виокремлюючи чиновників як категорію осіб, наділену особливими обов'язками і правами, законодавство ФРН передбачає кримінальну відповідальність за злочини, які вони можуть учинити в межах виконання посадових обов'язків. Так, чиновники несуть підвищену відповідальність за шпигунство, розголошення службової таємниці, хабарництво, злочинне використання службового становища і підлягають дисциплінарній відповідальності за правопорушення, вчинені як під час виконання державних повноважень, так за їх межами [5].

Відповідно до ст. 72 Закону України «Про запобігання корупції», відсторонення державного службовця від виконання посадових обов'язків у разі вчинення ним корупційного правопорушення здійснюється відповідно до закону. До того ж, припинення державної служби відбувається в разі втрати державним службовцем права на державну службу або його обмеження. Однією з підстав припинення державної служби у зв'язку із втратою права на державну службу або його обмеженням є набрання законної сили рішенням суду щодо притягнення державного службовця до адміністративної відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення [6].

Для забезпечення боротьби з корупційними правопорушеннями у державній сфері варто здійснити низку завдань, серед яких: чітке дотримання вимог етичного кодексу при виконанні службових обов'язків; жорсткий відбір під час зарахування до кадрового резерву державної служби; створення в державних органах підрозділів із профілактики корупційних та інших правопорушень; здійснення профілактики корупційних проявів; створення спеціальних комісій із формування

механізму вирішення конфлікту інтересів і активізація роботи комісій з дотримання вимог щодо службової поведінки всіх державних службовців; проведення антикорупційної експертизи незалежними організаціями та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Камлик М. І. Корупція в Україні / М. І. Камлик, Є. В. Невмержицький. - Київ : Знання, 1998. - 186 с.
2. Коткін С. Політична корупція перехідної доби. Скептичний погляд / С. Коткін, А. Шайо. - Київ : К.І.С., 2004. - 440 с.
3. Саинчин А. С. Коррупция должностных лиц как элемент организованной преступности / А. С. Саинчин // Відповідальність посадових осіб за корупційну діяльність. Liability of Public Officials for Corruption : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. семінару. - Харків : Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, 2003. - С. 80-85.
4. Корупція в Україні та світі: опитування, дослідження та публікації : зб. матеріалів. - Київ, 2000. - 134 с.
5. Основы этики государственной службы [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.transparency.cz/wp-.pdf>. - Загл. с экрана.
6. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. - 2016. - № 4. - Ст. 43.